

Тетяна Добко

Комп'ютерна правова бібліотека

При задоволенні інформаційних запитів читачів та абонентів НБУВ із сучасного законодавства України поряд з традиційними офіційними друкованими виданнями у відділі довідково-бібліографічного обслуговування активно використовуються бази даних, що входять до інформаційно-пошукової системи «Комп'ютерна правова бібліотека» (виробник - Інформаційно-аналітичний центр «Ліга», Київ). Систему поставлено бібліотеці в 1995 р. За сприяння Української правничої фундації і з 1997 р. вона безкоштовно підтримується безпосередньо центром «Ліга».

Комп'ютерна правова бібліотека складається з окремих, об'єднаних однією програмою, БД «Закон», «Податки в Україні», «Міжнародні угоди», «Кодекси», «Різне» (близько 30 тис. документів), кожна з яких відповідає певному напрямку в правовому просторі. Нині це найповніша БД в Україні, що відображає законодавчі та нормативні документи.

ЗАКОН

БД містить повні тексти документів, прийняті Верховною Радою України (з травня 1990 р.), Президентом України (з 1991 р.), Кабінетом Міністрів (з 1992 р. до теперішнього часу).

ПОДАТКИ В УКРАЇНІ

БД, розроблена спільно з Державною податковою адміністрацією України, складається з таких документів: роз'яснення, листи та інструкції Державної податкової адміністрації України, листи та телеграми Національного банку України, Міністерства фінансів та інші документи, які не пройшли реєстрацію в Міністерстві юстиції; документи фінансового права, прийняті вищими органами влади, міністерствами й відомствами та зареєстровані Міністром України.

КОДЕКСИ

БД вміщує повні тексти всіх діючих на даний момент Кодексів України в актуальному стані.

РІЗНЕ

БД складається з документів Верховної Ради, Президента України, Кабінету Міністрів, що стосуються призначень та увільнень посадових осіб, нагороджень відзнаками, орденами та медалями, присвоєння рангів, класних чинів, військових, спеціальних та почесних звань тощо.

МІЖНАРОДНІ УГОДИ

БД містить дво- та багатосторонні угоди, конвенції України з країнами світу та СНД. Вміщені міжнародні конвенції, починаючи з 1921 р. Всього в БД понад 1200 документів.

Пошук документів у системі передбачає виконання таких стандартних етапів:

- формування запиту на пошук за будь-якою комбінацією пошукових реквізитів;

- проведення пошуку на отримання переліку знайдених документів. Перелік відібраних документів можна відсортувати за: видом документа, його назвою, датою прийняття у прямій або зворотній хронології, номером;

- перегляд конкретного документа, всіх його попередніх редакцій, усіх редакцій фрагментів, що зазнали змін; документів, котрі ці зміни обумовили, та документів, на які є посилання в тексті документа.

Особливістю системи є розвинений апарат пошуку документів у БД, можливість вести пошук за комбінаціями реквізитів документів, що включають: вид документа, дату або період його прийняття, орган, що його видав, назву або слова з назви, номер. Можливий пошук за ключовими словами, рубриками класифікатора, а також контекстний пошук та пошук комбінацій слів (на логічне «і» та «або»).

Пошук можливий як в окремії базі, так і в усій системі одночасно. Всі пошукові поля мають словники, які допомагають чітко сформулювати запит. Змінені й доповнені тексти зберігаються у БД повністю, і користувачі можуть переглянути всі зміни, аж до початкового варіанта в історичній послідовності. Законодавчі документи часто змінюються і доповнюються. Якщо законодавчий або нормативний документ містить зміни чи доповнення, то пошук та робота з ним за традиційними друкованими джерелами інформації (такими, як «Відомості Верховної Ради України», «Зібрання постанов Уряду України» або з 1997 р. «Офіційний вісник України», «Зібрання законодавства України») є не дуже зручним, тому що користувачеві необхідно працювати одразу з кількома числами видань. Наприклад, Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 р. нині має чотирнадцять різних змін і доповнень, а Закон України «Про підприємництво» від 7 лютого 1991 р. - 24. Це відображено у БД з посиланнями на відповідні джерела інформації: «Відомості Верховної Ради України», «Голос України», «Урядовий кур'єр» тощо. Проте читачі, які вже працювали з електронною базою даних, надають перевагу їй.

Програму WinLaw, на якій ґрунтується система, реалізовано за стандартом, котрий визначає інтерфейс програм для Windows. На програмне забезпечення системи Windows-версії 5.12 центром «Ліга» отримано сертифікат відповідності міжнародному стандарту ISO/IEC 2119-1994 та національному стандарту України ДСТУ 2850-1994.

Результати пошуку можна роздрукувати на принтері або записати на жорсткий диск чи дискету. Важливо також, що програма дає змогу працювати в базовому редакторі, завдяки чому можна створювати власні документи для подальшого опрацювання, використовуючи фрагменти законодавчих та нормативних текстів з бази.

Актуалізація здійснюється щодня. Розповсюджують-

ся ці БД також через BBS, телегазету «Все-Всім», електронною або кур'єрською поштою, Internet. Щотижня до системи надходить від 30 до 150 нових документів. Термін надходження документів до БД, як показала практика, в середньому становить тиждень від дати прийняття документа.

Кількарічний досвід роботи з даною комп'ютерною системою пошуку правової інформації переконує в її надійності, повноті та оперативності. Послугуються БД «Комп'ютерна правова бібліотека» широке коло читачів, абонентів і співробітників.

Валентина Кисельова

Бібліотечне краєзнавство у відновленні історичної пам'яті народу

26-27 травня 1997 р. в Державній історичній бібліотеці України (ДІБ) відбулася науково-практична конференція «Бібліотечне краєзнавство у відновленні історичної пам'яті народу України». Вона стала логічним продовженням ряду наукових форумів, організованих ДІБ, яка понад 40 років є методичним осередком краєзнавчої бібліотечної діяльності¹.

У конференції взяли участь: практики краєзнавчої роботи з ОУНБ, представники масових бібліотек, державних і приватних навчальних закладів, аматори, викладачі вузів культури, науковці, члени Всеукраїнської спілки краєзнавців (ВСК) - усього понад 100 учасників.

Пленарне засідання відкрив директор ДІБ Л.Макаренко. Він відзначив, що докорінні зміни в політичному, економічному, суспільному житті України зумовили реорганізацію краєзнавчої діяльності бібліотек. Переосмислюється зміст, основні напрями розвитку краєзнавства, автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів визначає нові перспективи і тенденції його розвитку, зокрема використання програмних засобів для ведення краєзнавчих баз даних і підготовки на їх основі бібліографічних посібників. Кардинально змінюється методика роботи.

Академіки НАН України В.Смолій, Я.Ісаєвич, чл.-кор. П.Сохань розкрили сучасні тенденції в розробках наукових інституцій по відновленню історичної пам'яті народу України.

Голова ВСК академік НАН України П.Тронько наголосив на необхідності створення літопису історичних міст України, вичерпної бібліографії на допомогу роботі істориків і краєзнавців по відтворенню історії зниклих населених пунктів і написанню історії сіл, яким понад 300 років.

К.п.н., доц., директор Українського центру культурних досліджень В.Подкопаєв порушив проблему державної підтримки краєзнавчої сфери.

З доповіддю «Краєзнавча робота - провідний напрям діяльності регіональних бібліотек» виступила заступник директора ДІБ А.Комська. Вона розповіла про сучасний стан бібліотечного краєзнавства в Україні, відзначила його піднесення. Вперше за всю історію цієї

справи воно стало об'єктом постійного наукового дослідження, завдяки чому поетапно вивчаються краєзнавчі ресурси ОУНБ - кадровий склад, краєзнавчі фонди, довідково-бібліографічний апарат, видавнича діяльність. На підставі висновків та узагальнень, зроблених за результатами дослідження, ДІБ у 1990-1996 рр. підготовлено методичні рекомендації. «Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України», затверджене в 1996 р., дало поштовх управлінню культури облдержадміністрацій, державним бібліотекам до розв'язання назрілих у краєзнавчій справі проблем.

Докорінній реорганізації потребує краєзнавчий ДБА, зокрема зведені краєзнавчі каталоги (ЗвКК) ОУНБ, котрі призначені для вичерпного відображення оприлюднених матеріалів про край, але ця вимога не виконується. Інформація про місцезнаходження краєзнавчих документів у ЗвКК вибіркова, схеми класифікації застарілі, заідеологізовані, не відповідають прийнятим у світі.

Не вирішено проблему створення краєзнавчої бібліографічної служби в межах міста, області, краю. Її розв'язанню сприятиме створення автоматизованих банків даних з історії, економіки, культури, екології краю. Впровадження в краєзнавчу бібліографічну практику автоматизованих технологій дасть змогу реалізувати обмін даними, суттєво розширити можливості розкриття змісту краєзнавчих документів.

Формується система краєзнавчих бібліографічних посібників. Місцева публічна бібліотека (обласна, міська, районна, сільська) дедалі більше підпорядковує своє функціонування задоволенню інформаційних потреб населення краю: популяризуються краєзнавчі документи, організовується дозвілля, функціонують краєзнавчі гуртки, об'єднання, тіснішає співпраця з краєзнавчими музеями й місцевими архівами тощо. Краєзнавча робота стає провідним напрямом регіональних бібліотек, набуває загальнодержавної значущості як у відновленні історичної пам'яті народу, так і в збереженні його культурного надбання.

Про втрати, переміщення, відшкодування і повернення культурних цінностей України йшлося у виступі Голови Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів доктора мистецтвознавства О.Федорука.

Начальник відділу музеїв Міністерства культури і мистецтв у доповіді «Музей як центр краєзнавства» підкреслила, що в діяльності сучасних музеїв дослідженням з краєзнавчої специфіки окремих регіонів Ук-

¹ Бібліотеки у розвитку історичної науки в Україні: тези наук.-практ. конф. / Держ. іст. б-ка України. - К., 1994. - 181 с.; Краєзнавча робота бібліотек - фактор патріотичного й інтернаціонального виховання населення: матеріали респ. наук.-практ. конф. працівників обл. б-к УРСР, 6-9 верес. 1989 р., м. Хмельницький / Держ. іст. б-ка УРСР. - К., 1990. - 155 с.